

Алън Уотс

МЪДРОСТТА НА НЕСИГУРНОСТТА

ПОСЛАНИЕ ЗА ЕПОХАТА
НА ТРЕВОЖНОСТТА

София, 2020

Преводът е направен по изданието:

Alan W. Watts

THE WISDOM OF INSECURITY

A MESSAGE FOR AN AGE OF ANXIETY

Copyright © 1979 by Marry Jane Yates Watts

Introduction copyright © 2011 by Deepak Chopra

All rights reserved.

© Издателство „Изток-Запад“, 2020

Всички права запазени. Нито една част от тази книга не може да бъде размножавана или предавана по какъвто и да било начин без изричното съгласие на издателство „Изток-Запад“.

© Ангелин Мичев, превод, 2020

© Деница Трифонова, оформление на корицата, 2020

ISBN 978-619-01-0672-2

АЛЪН УОТС

МЪДРОСТТА НА НЕСИГУРНОСТТА

— ПОСЛАНИЕ ЗА ЕПОХАТА НА ТРЕВОЖНОСТТА —

Превод от английски
Ангелин Мичев

БИБЛИОТЕКА

ИЗТОК

РЕДАКЦИОННА КОЛЕГИЯ

София Катърова
Братислав Иванов
Петко Хинов
Любен Козарев

№ 1		<i>36-ТЕ СТРАТЕГЕМИ</i>
№ 2	Евгения Завадска	<i>ШЪТАО И НЕГОВИТЕ „БЕСЕДИ ЗА ЖИВОПИСТА“</i>
№ 3	Дайсецу Судзуки	<i>ДЗЕН И ЯПОНСКАТА КУЛТУРА</i>
№ 4	Үан Юнбин	<i>НОЩНИ РАЗГОВОРИ КРАЙ ОГНИЩЕТО</i>
№ 5	Алн Үотс	<i>ДАО НА ВОДАТА</i>
№ 6	Лин Ютан	<i>БИТ И ДУШЕВНОСТ НА МОЯ НАРОД</i>
№ 7	Доген	<i>СЪКРОВИЩАТА НА СЪЗЕРЦАНИЕТО</i>
№ 8	Лу Сюн	<i>СТАРИ ИСТОРИИ В НОВА РЕДАКЦИЯ</i>
№ 9	Франсоа Жулиен	<i>ИСКАШ ЛИ ДА УСПЕЕШ, ЗАОБИКОЛИ</i>
№ 10		<i>ДЗАДЗУАН</i>
№ 11	Алн Үотс	<i>ПЪТЯТ НА ДЗЕН</i>
№ 12	Алн Үотс	<i>МЪДРОСТТА НА НЕСИГУРНОСТТА</i>

На Дороти

СЪДЪРЖАНИЕ

Предговор (<i>Дипак Чопра</i>)	9
Предисловие	21
I. Епохата на тревожността	25
II. Болка и време	41
III. Великият поток	51
IV. Мъдростта на тялото	65
V. Относно осъзнаването	83
VI. Дивният миг	95
VII. Трансформацията на живота	111
VIII. Креативен морал.....	125
IX. Преразглеждане на религията.....	139
За автора.....	156

ПРЕДГОВОР

ОТ ДИПАК ЧОПРА

Всяка книга е пътеводител. Целта на тази е да ни отведе навсякъде и никъде, а изходната точка на предстоящото пътуване е състоянието на тревожност, в което малцина желаят да пребивават. Тя громи общоприетите вярвания и третира светините с непочтителност и дръзко остроумие. И сякаш това не е достатъчно, за да я обрече на неуспех, за капак Алън Уотс излага и парадоксалната теза, че състоянието на несигурност е душевно страдание и в същото време врата, отворена към една незрима реалност – единственото място, където може да бъде открит лек за страха и тревожността.

Въпреки всичките елементи, които са в неин ущърб обаче, „Мъдростта на несигурността“, издадена през 1951 г., си е спечелила възхищението на мнозина читатели и аз с гордост мога да причисля себе си към тях.

Трийсетина-четирийсетгодишен, тоест приблизително на възрастта, на която е бил авторът, когато книгата му е

излязла от печат, аз открих в Уотс идеалния водач за желаната промяна в курса на живота ми – надалеч от материализма и празните му обещания. Новият курс отвеждаше в най-загадъчната територия, която можем да си представим: настоящия миг. Тук и сега, обявяваше Уотс, е възможно преживяването на вселената в нейната цялост. „Ако щастieto ни винаги зависи от нещо, което очакваме в бъдеще, ние преследваме блуждаещ огън, който винаги ще ни се изплъзва, до момента, в който и бъдещето, и ние самите не пропаднем в бездната на смъртта.“ Типично за Алън Уотс, безмерно амбициозно изказване, което поднася помощ, но в замяна помита всичко, което е скъпо на читателя. Представете си – в следвоенна Америка животът е посветен изцяло на прогреса и блазнещото бъдеще. Накъде е устремено човечеството? Най-напред към Луната, а един ден и към звездите. Какво може да постигне то? Всичко. Какво би донесъл успехът? Богатства и доволство, които не биха могли никога да му бъдат отнети. А Уотс е като щръклица, която изкарва човека от неговия блажен унес. Прогресът е заблуда, казва той, а бленуването за утрешния ден си е чисто бягство от болката, която ни плаши днес. Тъй популярната сега тема за „силата на настоящето“ занимава Уотс още преди петдесет години.

Замисли ли се върху това човек, не може да не си даде сметка, че Уотс е духовен енциклопедист, първият и може би най-величавият по рода си. Той ненаситно чете в сферата на философията, религията, психологията и науката – попитателна със сто ръце, тъй да се каже. Публикува тази тъничка книжка в повратен етап от живота си. През 1951 г. тъкмо е загубил работата си като епископален свещеник и се е развел с младата си съпруга. Отдаден на дългогодишното си

увлечение по дзен будизма, през всичките години на обучението в семинарията той се е опитвал да обедини източния и западния мистицизъм. И в съгласие с класическата траектория на историите за съзряването той най-сетне е на прага да открие себе си. Но ще го стори по най-необичайния начин: като обяви, че не съществува Аз, който да се открива. Трайното щастие – тема, залегнала в основата на почти всяко от многобройните съчинения на Уотс – може да бъде постигнато единствено посредством отказ от его-Аза, който тъй или иначе е чиста илюзия. Его-Азът непрестанно отблъсква реалността. Зает е да гради бъдеще от празни очаквания и минало от пропити със съжаления спомени.

Ето как Уотс изразява това в характерния си свеж и подвеждащо прост стил: „...утре и плановете за утре може да нямат никакво значение, ако не сте в пълен контакт с реалността на настоящето, тъй като вие живеете в настоящето и единствено в настоящето.“ Като добър проповедник Уотс говори убедително и категорично, сякаш черпейки от извора на някаква висша истина. Но посланието му е твърде остро и безцеремонно за епископалния амвон, откъдето трябва да струи утеха. Представете си как би се почувствал редовият християнин, който лелее вярването в наградата на рая и Второто пришествие на Христос, чувайки следните думи: „Няма друга реалност, освен настоящата, тъй че дори човек да разполага с вечен живот, да живее за бъдещето би означавало да живее във вечна заблуда.“ С точни и безапелационни аргументи Уотс прави на пух и прах идеята за живот след смъртта и осуетява всяка надежда, че ни очаква по-добър свят.

По това време гласът на Алън Уотс е глас в пустиня. Но все пак в родната му Англия е съвсем приемливо един экс-

центрик да се занимава с източна мисъл. Понеже доскоро е владеела Индия и има силни позиции в Китай, Англия е благодатна почва за раждането на умове, склонни да навлязат във ведантизма и будизма по-дълбоко от обикновения тесногръд колониалист. Но в Америка е различно. Никой там не желае дори да знае за някакъв „келеш“, който се изживява като Хамелнския ловец на плъхове* по отношение на всичко, що е духовно (Уотс определя себе си като „човек, който забавлява другите с философия“, макар че, разбира се, е много повече от това). Препрочитайки аргументите, така смело изложени в „Мъдростта на несигурността“, аз отново чувствам потреса, който тази книга предизвиква навремето у мен със своята истина.

Заглавието на първата глава, „Епохата на тревожността“, е заимствано от популярната поема на У. Х. Одън**, а в първия абзац е представена първата от Четирите благородни истини на Буда: че животът е изпълнен със страдание. Уотс е достатъчно внимателен да не споменава името на Буда. Вместо това се вглежда право в сърцето на читателя, живеещ в сянката на атомната бомба, и поставя един вечен въпрос с езика, който представителите на екзистенциалните 50-те години на ХХ в. разбират: не е ли възможно човеш-

---

* В средновековна немска легенда се разказва как загадъчен, пъстроцветно облечен мъж избавя германския град Хамелн от невиджано нашествие на плъхове. Свирейки с флейта, той ги извежда от града и ги издавя в близката пълноводна река. Понеже градската управа впоследствие отказва да му изплати обещаната награда, по същия начин, с флейтата си, той отвежда хамелнските деца и никой не ги вижда повече. (Всички бележки под линия, с изключение на изрично посочените, са на преводача.)

** W. H. Auden, *The Age of Anxiety*.

кият живот да е наистина просто кратък, изпълнен с хаос и болка проблясък от време между тъмнината, която предхожда раждането, и тъмнината, която следва смъртта? „Живеем във време на безпрецедентна несигурност“, отбелязва Уотс след столетие, в което традиционните ценности – и особено религиозната вяра – рухнаха на всички фронтове. Към упадъка на религиозната вяра има две противоположни реакции: облекчение от отхвърлянето на старите окови и тревога, че разумът и нормалността ще отстъпят пред хаоса. Уотс обаче желае да прокара трети път и изтъква, че религиозната вяра е отряла в резултат на възхода на трезвия скептицизъм и добросъвестното изследване. Това е първият знак, че той приветства несигурността, от която останалите се страхуват. Тази тема бързо става основна. Без да въвежда източни идеи, които биха могли да смутят и отблъснат читателите, Уотс вече е представил най-фундаменталния будистки принцип: трезво да изследваш онова, пред което си изправен, оставяйки настрана всички предположения и предубеждения.

Придържайки се към тази нагласа на откритост, ние сме в състояние да открием цялата истина в себе си. Тази възможност – така, както е представена тук – отразява същината на ученията на светците и мъдреците от всички традиции. За разлика от Буда, който отказвал да отговаря на въпроси относно съществуването на Бог, Уотс е склонен да ломи кумирите. Той се опира на модерната физика, за да покаже, че доказателство за физическото съществуване на Бог няма, и твърди, че такова никога няма да бъде предоставено. (Наистина дръзко твърдение, но как би могъл Уотс да предвиди постквантовите теории, които предполагат проникнатостта на вселената от абсолютен интелект?) Не можем

да си натрапим отново старите митове или да повярваме в нови, произтичащи все от желанието ни за утеха; ето защо единственият път, който осъзнатият човек може оправдано да следва, е този на самоизследването. В противен случай само ще притъпяваме болката и съзнанието за безсмислението на живота, поглъщайки лакомо удоволствията на мига – а това е безплодна стратегия. Тук Уотс неусетно преминава към Втората благородна истина, която е, че удоволствието никога не може да бъде лек за болката, тъй като двете са взаимносвързани.

Хванати в капана между отживелите митове и отчаянието, ние разполагаме и с още един път, но той изисква революция в мисленето. Иронията е, че по този трети път ще бъдат възкресени същите онези неща, които човек трябва да отхвърли, за да върви по него. „Реалността, която съответства на понятията „Бог“ и „вечен живот“, е открита, ясна и достъпна за всички. Но за да бъде тя проумявана, нужна е корекция на ума, също както за да се проясни зрението, понякога се налага корекция на очите.“ На Уотс са му необходими двацет страници, за да стигне до тази идея – същинското начало на пътуването, – но изразявайки се просто и директно, проявявайки търпение, той създава особена атмосфера, в която читателят неусетно забравя, че изобщо е бил несъгласен с някои от изложените аргументи. В това отношение Уотс демонстрира завидна дарба. Той е способен да вземе една кондензирана истина, да речем, от „Упанишадите“ – че страхът се ражда от двойствеността, – и около нея да изтъче цяла глава за това как животните преживяват болката, просто и без ужас, докато нашето съзнание бива помрачено от тревожност поради вътрешната ни разединеност.

Не желая да създавам впечатлението, че „Мъдростта на несигурността“ е ръководство по будизъм за начинаещи – далеч съм от това намерение. Уотс целенасочено надгражда размислите си в посока на определен набор от трудносмилаеми концепти, организирани най-вече около централната идея, че не съществува индивидуален его-Аз. В съответствие с вътрешното си разделение ние сме разделили света на вътрешен и външен опит. Приемаме като аксиома своята обособеност, без да осъзнаваме, че съществува само една реалност. Вселената представлява единен процес, протичащ в съзнанието („великият поток“), и само сливайки се с този процес, ние можем да разберем кои в действителност сме. Никое външно преживяване не би могло да ни бъде опора, тъй като смяната на събитията е неизбежна. Самото време е творение на безпокойния ум; пространството е сътворено от същия този ум, за да си осигури широта за странстване, но в действителност не съществува пространство извън самото това понятие, което, подобно на всички понятия, в крайна сметка се превръща в затвор. Трудно е да се схванат тези идеи, а още по-трудно – да се приемат и усвоят.

Стратегията, към която се придържа Уотс, не е конкретно будистка, а се корени в най-старите прозрения на индийските ведически мъдреци: отстрани нереалното и всичко, което остане, ще е реално. Това е прост, но безкомпромисен подход, тъй като ние приемаме за реалност толкова много неща, които всъщност са просто символи: „...мислите, идеите и думите са „монети“ за реалните неща.“ Защо тогава да се пишат книги? Защото думите могат да насочват в правилната посока; да открояват недогледани прозрения; да разпалват пламъка на негодуванието. Уотс цели да стори

всичко това по своя изкусен маниер, но той е наясно, че географската карта не е територията, която представя. Независимо от авторитетния си тон, авторът на тези страници е търсещ като всеки друг и е също толкова уязвим в търсенията си. Той не се е избавил от затвора на разединения Аз; той разбира, че свобода ще му донесе не някое от нормалните човешки преживявания, а нещо, което е извън времето и което поради липса на по-подходяща дума ние наричаме пробуждане.

Парадоксът на пробуждането – имам предвид буквалното пробуждане, което се случва с вас и мен всяка сутрин – е, че не можеш да го предизвикаш нарочно, но то е неизбежно. Същото важи за пробуждането в духовен смисъл. Неспособен си да се пробудиш посредством усилие на волята, молитва или медитация. Достатъчно трудно е дори да откриеш, че „спиш“. За съществуването на друга реалност ни подсказва само някакво малко зрънце от нашето съзнание. С това зрънце съмнение – тук и във всичките си други книги – Алн Уотс си играе, обзет от дълбока възхита. Според него умът трескаво се опитва да избяга от себе си и същевременно да открие себе си. Поради което всяко духовно пътуване завършва, описвайки пълен кръг. Уплашеният ум, който бяга от ужасите на ежедневието, среща търсещия ум, който желае по-добър свят. Когато те се обединят, илюзията е обезсилена и вече не може да ни играе номера.

В този момент пред човека не се открива Раят, нито пък някакъв благосклонен Бог, когото той да приеме. Случва се нещо далеч по-хубаво: настъпва целостта. Разединението на Аза е изцелено. Щом умът провиди отвъд всеки страх и всяка надежда, той открива мир в себе си, в състоянието на осъзнатост, което надхвърля мисленето. Това е крайната

точка, в която „Мъдростта на несигурността“, подобно на всички други книги, не може като по чудо да ни пренесе. Но пък една такава книга може символично да очертае кръга на пътуването и тази го прави по блестящ начин. Всеки, чийто живот се нуждае от корекция в курса, има шанса да я използва като пътеводител. Днес, трийсет години след като я прочетох за първи път, тя все още е мой компас.